

taurálás során került elő a 4. edény, egy bögre. Eleve a meghatározása is kérdéses ennek az edényegyüttesnek, amit szimbolikus sírnak is nevezhetnénk, mert emberi maradványokat nem tartalmazott. Ugyanakkor az edények ilyen jellegű kupacolását máshol nem tapasztaltuk a temetőben. A másik kérdés a vele egybeásott 130. sz. korhasztásos rítusú sírral való időbeli helyzete. Ugyanis a két objektum egyetlen téglalap alakú foltként jelentkezett. Köztük sem a foltnak, sem a metszetben semmilyen elválást nem tapasztaltunk a visszatöltött betöltésben. Az egyidőben való elföldelés szokatlannak tűnik. Az edények utólagos elhelyezése (a füles edényekben itallal?) elképzelhető. A kérdés megválaszolása, a sírok datálása a kerámia elemzésével lehetséges.

A temetőben kettő sírmaradvány rítusa kérdéses.

A temető egyes sírjainak a füzesabonyi kultúrán belüli datálása a feldolgozás során lesz finomítható. Összességében a kultúra kifejlett, klasszikus periódusára keltezhetjük a temetőt, amit a késői, ún. bodrogszerdahelyi fázisban is használtak. E késői fázisra jellemző kerámiajegyek pl. a füllel szemközti peremrész magasabbra húzott (és ez a „kiöntőszerű” rész a perem alatt díszített is); a korsók nyakát sűrű körkörös árkolás, bemélyítés borítja (ehhez bebökődés vagy rovátkolás társul); más karcolt díszítés a korsónyakon; a korsók és bögrék szalagfüle tagolt, ill. a magasra húzott fül 'ansa lunata' kialakítású; a fényezett felület durvított sávval váltakozik; talpgyűrűs korsók. A turbántekercses díszű bögrék és korsók esetében a turbántekercs éleit a kultúra klasszikus periódusának végén rovátkolt bordaszerűen alakították ki, ez a díszítésmód a késői fázisban bontakozott ki. A díszítésmód körárkolt bütykei is hegyesebbé váltak. A vattai 3. lelőhelyen a behúzott peremű tálak változatos díszítésűek, köztük a lekerekítettebb és a hegyes körárkolt bütykök egyaránt előfordulnak, de girland motívummal nem találkozunk. A kannelúradíszes, nem hegyes bütykös díszű korsók és bögrék ugyanakkor a kultúra korai periódusának jellemzői. A kerámiaanyagban felfedezhető hatvani jellegű elemek adják a leletanyag figyelemre méltó elemeit.

A kronológia problematikájához tartoznak a részben a sírok közötti, másrészt pedig a temető sírjai és más telepobjektumok közötti szuperpozíciók, amelyeknek a temető belső időrendjének kidolgozásában lesz szerepük. A szuperpozíciók arra is rávilágítanak, hogy a temető területén a bronzkor későbbi időszakában (esetleg még a füzesabonyi kultúra idején?) létesültek telepobjektumok. E telepobjektumok korának megállapítása a feldolgozás során várható.

A füzesabonyi kultúra birituális temetője a Csincsepataktól Ny-ra emelkedő ún. Test-halom (KÖH 59490) tell település egyik temetője lehetett.

Munkatársak: Gulyás Gyöngyi régész, Móricz Róbert, Kiefer Gábor, Vincze Gabriella, Gémesi Tamás, Barta Gábor technikusok (Ásatárs Kft.).

SOMOGYI KRISZTINA

552. Vác, Csörögi-rét
(KÖH 12100)

(Pest megye) Á

A Budapest–Vác vasútvonal korszerűsítése miatt szűkessé vált terepbejárást 2010. június 22–25. között végeztem. A vasútvonal mellékének közel 40 km hosszú szakaszán csupán 4,2 km-nyi nyomvonalszakaszt tudtam bejárni. A nyomvonal mentén adattári adatokból előzetesen ismert 16 lelőhelyből csupán kettőt sikerült leletanyaggal a terepen is azonosítani. A Csörögi-rét lelőhely valamivel nagyobbban bizonyult, rajta kevés Árpád-kori töredék került elő.

FEKETE CSANÁD

553. Vác, Káptalan utca 14.
(KÖH 12200)

(Pest megye) Kö, Kk

2010. április 19. és június 29. közt folytattuk a 3214/1 hrsz.-ú telken a beruházást megelőző régészeti feltárást. 2009-ben feltártuk a telek ÉK-i részét, a középkori pincét, a pinceboltozat fölötti telekrészt és egy kisebb felületet a pincétől D-re.

2010-ben a telek utcafront felőli oldalán öt szelvényt bontottunk. A telek utcafront felőli végének Ny-i szélét statikai okok miatt nem tudtuk régészeti módszerekkel vizsgálni, mert közvetlenül a telekhatáron húzódott a szomszédos lakóház vályogtégglából rakott fala. A meg hagyott biztonsági sáv itt 3 m széles volt. Egyetlen ponton, a tavaly részben már kutatott 13–14. századi faház (H6 objektum) maradványai fölötti részen közelítettük meg a telekhatárt mintegy 1,5 méternyire. A K-i oldalon szelvényeinket a telekhatárig terjeszthettük ki.

Az „I” szelvény területére esett az építkezés gépjármű-forgalmához kialakított rámpa nagyobb része. A rézsű elszedése után csak az altalaj szintjén tudtuk magunknak egy kb. 6×8 m alapterületű munkafelületet kialakítani. A fölötté található rétegek és beásások az építkezés során elpusztultak. A felület nyesése után 7 gödör folytja rajzolódott ki. Datálásuk 13–16. sz., csak egy szemetesgödör volt a 18–19. századra keltezhető.

A „J” és „K” szelvényekben az utca jelenlegi szintjéhez képest kb. 100 cm-es mélységben tudtuk nyesés után elkülöníteni a különböző beásásokat; e fölött az újkori–jelenkori bolygatások miatt a talaj rendkívül kevert volt. A „J” szelvény területén nem kerültek elő kőépítmények. A felület nagy részét a 16–17. századi szemetesgödrök foglalták el. A J4 gödör átnyúlt a szomszédos L szelvénybe is. Pénzzel keltezhető a 13–14. századra az amorf, teknőszerű beásás, amelynek betöltéséből nagy mennyiségű apróra tört fehér és vörös kerámiatöredéket bontottunk ki.

A feltárást legkorábbi objektuma egy egyenes falú, lekerekített sarkú, szabályos téglalap alakú, igen nagy-méretű beásás volt, amely egy földbe mélyített építmény alja lehetett. Statikai okokból csak a D-i és K-i felét bonthattuk ki. Hasonló kivitelű és funkciójú volt egy

másik objektum, amely nemcsak a „J” és „K”, hanem az „L” és „M” szelvények területére is kiterjedt. Ez utóbbi betöltésének csak a legalját dokumentálhattuk, felső részét későbbi beásások bolygatták. Oldalfalai mentén körben végig megfigyelhető volt egy árokszerű beásás, melynek betöltése sötétebb barna talajjal keveredett. Ez a beásás az építmény agyagos járószintjével egy szinten jelentkezett. A járószint színében és anyagában nem vált el a felette levő betöltéstől, de annál jóval keményebb volt. A járószintbe taposva egy pénzérmét is találtunk. További leletanyaga: 13. századi fazéktöredékek, üvegtöredék, kevés állatcsont. A „K” szelvény legtöbb objektuma a 15–16. századokra keltezhető. Egy beásásból több öntőtégely töredéke is előkerült.

A „K” szelvény D-i fala a telek utcafront felőli lezárása. A telek Ny-i széle statikai okokból nem volt bontható, ezért a metszetal is 4 m-rel a telek széle előtt ér véget. A fal legfelső részén újkori és jelenkori sóderes, kavicsos és szürke agyagos járószintek láthatók. Az utca jelenlegi szintjéhez képest mintegy 60–80 cm-es mélységben a barokk kori falazathoz köthető, kavicsos építési szint húzódik. Alatta a rendkívül intenzív használatra utaló 1–1,5 m vastag, 14–17. századi feltöltés látható. A 16–17. századi réteg 30–40 cm vastag, szürke, hamus, koromszemcsés. Alatta a 15–16. századhoz legalább két, kormos-paticsos pusztulási réteg köthető, ennek legalján látható a 14. századi K21 sütőkemence metszete. Ez alatt húzódik 40–50 cm vastagon a viszonylag homogén, barna, homokos, 13–14. századi feltöltés, ebben kerültek elő a K25 és K26 objektumok. Belső járószintek ezen a metszeten nem voltak megfigyelhetők.

Az „L” szelvény kisebb részét és az „M” szelvénynek csaknem teljes területét egyetlen objektum beásása foglalta el. Alján, az „M” szelvény DNy-i részén, mintegy 340 cm-es mélységben vált el a kemény, szürkésbarna, agyagos járószint, melyre három lépcsőfok tartott. A lépcsőfokok szélein feltárt két falsíkból és a lépcsőfokokból ítélve itt valamikor egy pince helyezkedett el, az általunk bontott beásás pedig eredetileg a pincegádor lehetett. A pince a jelenlegi utca alatt folytatódhat, amelynek szintje a korábbiakban többször is megsüllyedt. A járószintről 14–15. századi cserepek kerültek elő; a pince tehát középkori lehetett és kb. a 16. századig használhatták. Ekkor felhagyták, és a mintegy 3 m-es beásás elkezdett feltöltődni. A vastag feltöltődés leletanyaga meglehetősen egységes: legnagyobb részt 16–17. századi kerámiából tevődik össze. A 16. századi rétegben, az „L” szelvény ÉNy-i sarkában női fejlet ábrázoló terrakotta kisplasztikát találtunk.

Amikor az objektum félig feltelt, akkor építettek egy kályhát egy olyan lakóépítmény részeként, melynek nem maradt ránk más nyoma. Teljes betemetődése után a 16. vagy a 17. században épült meg a sárga agyagba rakott, téglákkal vegyesen falazott kőfal, amelynek csonkja a szelvény DNy-i sarkában 40 cm-es mélységben jelent meg. Jellegében teljesen azonos a tavalyi év során a „H” szelvényben megfigyelt kőfallal, amelyet a 16.

századra kelteztünk. A falazatban néhány téglatöredék is látható volt. A fal alját kb. 110 cm-es mélységben találtuk meg.

Munkatársak: Kecskés Anita régész; Bíró István, Kóka István ásatási technikusok, Érdi Benedek geodéta.
RÁCZ TIBOR ÁKOS

554. Vác, Köztársaság utca 19.

(KÖH 12172)

(Pest megye) Kk

A 3081 hrsz.-ú ingatlanon raktárakat, kiállítóhelyiségeket kívántak létrehozni, ami előtt próbafeltárást végeztünk 2010 szeptemberében. A beruházási területen egy 2×17 m, valamint két 2×2 m alapterületű szelvényt nyitottunk. A kis felületű szondák az álló épületek alapjainak vizsgálatára irányultak. A 34 m² alapterületű szelvényt a majdani épületek helyére jelöltük ki. Betöltését 150–160 cm-es mélységig munkagéppel távolítottuk el. Szelvényfalunk az egyik oldalon teljes egészében egybeesett egy 19. századi építmény felmenő falával. Ennek két főfala és két osztófala merőlegesen elhelyezkedve szintén megjelent a szelvényben. Betöltésében 19–20. századi leleteket találtunk. 150 cm-es mélységben értük el az épület élükre rakott téglákból kirakott padozatát. Valamivel magasabban, az épületen kívül előkerült a 19. századi járószint is.

A téglapadozat alatt, még további 100–150 cm-es mélységben kerültek elő a telek középkori–késő középkori rétegsorai. A legmarkánsabban jelentkező rétegek:

1. A téglasor alatt 30–40 cm vastagon kevés kavicsos és sok koromszemcsével kevert, sötét barnásszürke, agyagos talaj (16–17. századi leletekkel).
2. Alatta 20–50 cm vastagon kavicsos-sóderes, szürke, agyagos talaj, benne kemény, sárga agyagos járószintek (16. századi leletekkel).
3. Alatta 30–50 cm vastagon paticsos omladékkal kevert, sárga agyagszemcsés, hamus, koromszemcsés, barnásszürke, agyagos talaj (15. századi leletekkel).
4. Alatta letaposott, sárga járószint, a szintről induló beásásokkal (14–15. századi leletekkel).
5. Alatta homogén, sötétbarna, homokos talaj (14. századi leletekkel).

A homogén, sötétbarna, homokos feltöltésbe néhány gödör mellett egy cölöpvázazs építmény sorba rendeződő cölöphelyei mélyedtek bele, 15. századi kerámiaanyaggal.

A szelvény D-i végében egy 13–14. században használt, téglalap alakú, igen nagyméretű, földbe mélyített építmény maradványait tártuk fel. Betöltése faszén/koromszemcsékkel, sárga agyagfoltokkal erősen kevert, világosszürke, agyagos talaj, legalján barna, homokos, koromszemcsés talaj. A beásás alját 4 m-es mélységben értük el; itt már a sárga, homokos altalaj jelentkezett. Az építménynek egyik oldalát, lekerekített sarkát és egy cölöphelyét találtuk meg. Padlója nem volt, járószintje alig volt érzékelhető. Betöltéséből pénz, üvegtöredék-